

Capella de Nostra Senyora de Gràcia

Sant Salvador de Guardiola

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Prop de la masia de cal Miralda
Emplaçament Camí que surt de Guardiola passant per l'església parroquial en direcció sud, a uns 500 m.
Alçada: 414

Coordenades:

Latitud: 41.67054
Longitud: 1.76252
UTM Est (X): 396987
UTM Nord (Y): 4613937

Classificació

Número de fitxa 08098-281
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Modern Gòtic Medieval Romànic
Segle XII-XVII
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Observacions protecció: POUM: catàleg de béns a protegir (P5 i P7)
Número inventari 17138 i 38434
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Religios
Titularitat Privada
Titular: 08097A016000010000EB
Fitxes associades:

Descripció

Capella gòtica situada en un replà del turó on hi havia l'antic castell de Guardiola (actualment el mas de can Miralda), la qual s'aixecà aprofitant part de la construcció de la primitiva església parroquial de Sant Salvador de Guardiola, d'estil romànic.

De la primitiva església romànica, probablement reedificada al segle XII sobre les restes d'una anterior església, en resten el mur de migdia i els fonaments de dos absis. Després de l'excavació arqueològica que hi va realitzar Xavier Sitjes es pot saber com era la planta. Les restes desenterrades revelen un curiós temple de doble nau capçada a llevant per sengles absis. Les dues naus es comunicaven mitjançant arcs formers. Es tracta d'una peculiaritat que és relativament freqüent en aquesta època. Una bona part del mur de migjorn es manté dempeus, el qual fou aprofitat per construir la façana de la posterior església gòtica. Encara se'n pot veure un fragment de cornisa que assenyalava el punt d'arrencada de la volta de la nau principal. El portal d'entrada era a la façana nord. Per l'aparellat, semblava tractar-se d'una construcció sòlida. Les naus feien 9 m de llargària.

Pel que fa a l'església gòtica, està orientada perpendicularment a la romànica; és a dir, de nord a sud. Es tracta d'un temple d'estil gòtic tardà, però molt restaurat i amb nombrosos elements fruit de diversos arranjaments al llarg dels segles. És un petit temple de planta gairebé quadrada, amb un porxo o atri més modern de doble vessant sostingut per dos pilars. En un travesser de l'embigat hi llegim la inscripció "AVE MARIA GRATIA PLENA DOMINUS TEUM". Protegit sota aquest porxo hi trobem una pica beneitera antiga adossada a la façana. També un senzill portal, amb llinda i brancals de pedra, una finestra a cada costat i un petit rosetó al damunt. La façana és rematada amb un campanaret d'espada moderna. Encastats a la façana destaquen dos blocs de pedra decorats amb baixos relleus que representen les figures d'un lleó i una torre respectivament. Probablement procedien de l'antic castell. A les façanes laterals i posterior de la construcció, que s'aixeca sobre un terreny amb pendent, no s'hi aprecia cap element decoratiu, llevat del ràfec de la teulada. L'interior és força modern i té un aire classicista. L'espai és cobert per una volta de creueria rebaixada. Les parets són actualment arrebossades i pintades. S'hi venera una imatge romànica de la Mare de Déu de Gràcia, que és la titular del temple. Actualment es conserva a la capella i recentment ha estat restaurada.

Observacions:

Aquesta fitxa inclou la primitiva església parroquial de Sant Salvador de Guardiola, que està adossada a la capella de Gràcia. En l'Inventari de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat (IPA) aquests elements consten en fitxes separades (17138 i 38434).

Història

Al segle X hi ha notícies d'un prevere de nom Ennegó que molt probablement residia al castell de Guardiola i tenia cura de la seva capella. L'església de Sant Salvador de Guardiola com a tal, situada als peus del castell, és documentada per primera vegada el 1038. Des del 1111 se'n coneix la condició de parròquia, amb el nom de Sant Salvador del castell de Guardiola, al comtat de Manresa. Aquest any hi consta un tal Ot com a prevere del castell. Dels segles XIII i XIV en coneixem algunes notícies disperses: el 1279 el rector era

Pere de Puig (procedent del mas Puig d'Escuder). El 1284 el rector era Joahnnis (fill del mas Joan, actualment Brunet) i sabem que el senyor del castell havia donat a la parroquial el drets anomenats "exitus et pueribus" i de tasca i fruits de la terra, els quals constituïen una de les fonts d'ingressos de la parròquia. Al final del segle XIII i principi del XIV el rector era Pere Pasqual, el qual manifesta ser pare de Jaume Pasqual. Per tant, és possible que es tractés d'un prevere concubinari. Entorn de 1330 es registra com a rector Raimon de Mata. El 1336 consta com a rector Galindo de Monte Curvo (originari de Montcorbau, Vall d'Aran). El 1344 el rector sembla que era Guillem Galdí. El 1345 Berenguer de Vilaseca fa estada a l'església parroquial sense ser-ne rector. El 1380 el rector és Bernat d'Eclesiolis. Les notícies continuen sent molt escasses fins al segle XVII. A partir d'aquest moment es troben més notícies de rectors, ecònoms o vicaris, tot i que no són suficients per elaborar un rectorologi pròpiament dit (CAPDEVILA, 1999: 73). L'any 1640 el culte es trasllada a un nou temple que es construí al pla, més allunyat del castell i més pròxim a l'actual nucli urbà. Probablement es va triar el lloc on hi havia la rectoria, ja que per construir la nova església s'hagué de desmantellar un "casalot". A partir d'aquest moment les notícies es refereixen a la nova església i l'antiga queda fora de culte.

Anteriorment (a les darreries del segle XVI o principi del XVII) es construí una església d'estil gòtic al costat de la parroquial romànica, per a la qual s'utilitzà la pedra d'un mur lateral de l'antiga. En aquest moment l'església romànica es trobava en molt mal estat, fins al punt que ja no s'hi podia fer la litúrgia i s'optà per utilitzar la nova església d'estil gòtic. L'any 1632 es registren unes despeses importants que podrien correspondre a les obres de la nova església. Aquesta va adquirir l'advocació de Santa Maria de Gràcia, ja que va conservar la imatge romànica dedicada a aquesta Mare de Déu. L'any 1861, segons l'informe d'una visita pastoral, la capella de Gràcia es trobava en estat ruïnós i s'hi prohibeix dir missa. Antigament el mobiliari litúrgic de la capella incloïa també una pintura de gran interès: el famós retaule de la Transfiguració del Senyor, la més antiga de les obres documentades del pintor Lluís Borrassà, de l'any 1404. Aquest políptic fou venut per la família Miralda (propietaris de la capella de Gràcia) a l'arquitecte i historiador de l'art Alexandre Soler i March a la dècada de 1920. Actualment pertany a la col·lecció Muñoz, de Barcelona, després d'haver estat exposat una llarga temporada al Museu d'Art de Catalunya. Entorn de la dècada de 1970 l'estudiós del romànic Xavier Sitjes va fer una excavació a l'església romànica a fi de deduir-ne la planta.

Bibliografia

- Autors diversos (2003). Guia del Bages. Els municipis i el seu patrimoni històric, artístic i natural. Centre d'Estudis del Bages, col·lecció guies, núm. 4. Manresa, p. 229.
- CAPDEVILA PLANS, Jaume (1999). "Sant Salvador de Guardiola, parroquial del segle XVII". Quaderns de la Guíxola, núm. 8 (abril de 1999), Cercle Cultural la Guíxola, Sant Salvador de Guardiola.
- CAPDEVILA I PLANS, Jaume (2006). Castell de Guardiola. Els orígens de Sant Salvador de Guardiola. Segles X-XIV (premi Excursionisme 2004), Centre Excursionista de la Comarca del Bages, Manresa, p. 31-38.
- DAURA, Antoni; GALOBART, Joan; PIÑERO, Jordi (1995). L'arqueologia al Bages, Centre d'Estudis del Bages, Monogràfics, núm. 15. Manresa, p. 276-277.
- GASOL, Josep M. (1981). "Sant Salvador de Guardiola", Gran geografia comarcal de Catalunya, vol. 2: "El Bages, el Berguedà i el Solsonès". Barcelona, Enciclopèdia Catalana S.A., p. 118-119.
- GÓMEZ GÓMEZ, Immaculada (1988). "Sant Salvador de Guardiola", Història del Bages, vol. 2, Parcir Ed., Manresa, p. 419-428.
- BARRAL ALTET, Xavier; BENET CLARÀ, Albert; JUNYENT MAYDEU, Francesc; MAZCUÑAN BOIX, Alexandre; VIGUÉ, Jordi; ***falta ABC (1984). "Sant Salvador de Guardiola", Catalunya romànica, vol. XI: "El Bages", Fundació Gran Enciclopèdia Catalana, Barcelona, p. 478.
- PLADEVALL, Antoni (1972). "Capelles i santuaris del bisbat de Vic. Santa Maria de Gràcia de Sant Salvador de Guardiola", Hoja Diocesana, núm. 3175 (30 febr. 1972), Vic.

SITJES, Xavier (1972-74). "Esglésies romàniques singulars al Bages", AUSA, vol. VII. Vic, p.96-98.

